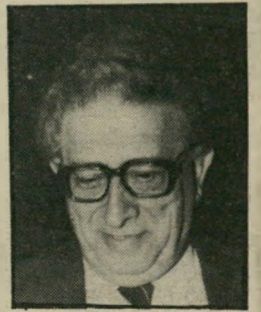

יתהלל חוגר כמפתח

לפני כמה שנים רכשתי מכונית חדשה. ימים מעטים לאחר מכן נהגה בה אשתי. זה היה בערב. הלילה היה גשום וחשוך. בפניה שכוחת-אל בכונת-פלורנטין בדרום תל-אביב הגיחה

קורפו

מן המושב. חתך את המכונית מצד, תוך התעל-מות מן השלט "עצור". היא רחפה את מכונית מאחור אל תוך פינה של בית. רחל עפה ררך השימשה הי-קידמית, ראשה נתקל בחווקה כפינת-הבניין... לא, זה לא קרה. חוץ מחתך במצחה, שהוטח בהגה, לא אונה לה כל רע. מדוע? בגלל סיכה פשוטה: היא היתה הגורה בחגורת-בטי-חות.

כן, שומו שמייס: בתוך העיר: עוד קודם לכן הייתי חסיד קנאי ממש לחובת החגירה של חגורות-בטיחות. לחמתי על כך כארי בכנסת, נאמתי על כך עשרות נאומים, הטרדתי את השרים. לבסוף, בשעה שלא כיהנתי עוד בכנסת, התקבל החוק המחייב את הדבר — אבל רק מחוץ לעיר. בעיני ההבחנה הזאת היא אידיוטי. יש הרבה יותר סיכוי להיפגע בתאונה בתוך העיר מאשר מחוצה לה. מפני שרובנו נוסעים יותר בעיר מאשר מחוצה לה. אין צורך בחבטה חזקה מאוד כדי לעוף קדימה, ררך השימשה. די בהתנגשות רגילה, כששתי המכוניות נוסעות בעיר במהירות החוקית, וגם מבלי שמישהו יהיה אשם במיוחד. השר חיים קורפו הסביר השבוע מדוע אינו יוזם את הנהגת חובת-החגורה בעיר. זה לא נוח, זה לא מועיל, זה לא חשוב. אם השר מכין גם בשאר הנושאים כמו בנושא זה, אין זה פלא שמצב התחבורה הוא כמו שהוא. הייתי אומר: שטויות כמיץ עגבניות. אלא שלמרכה הצער, אלה הן שטויות כרם.

בימים האחרונים התנהל מיבצע מבורך לשינוע אורחים לחגור את החגורות בעיר מרצון. אולם שום התנכרות אינה יכולה לכזב במקום החובה החוקית, הקיימת כיום כבר ברבות מן המדינות המתקדמות. אין שום הסבר למחרל זה בישראל, מלבד טימטום כירורוקרטי. אם אלוהים נתן לך פרצוף ספירי, אל תטרח (ואל תטרחי) להשתמש בחגורה בעיר. אם אין לך פנים זרוזיות — חגור (וחיגרי) קשה להעלות על הדעת פעולה פשוטה יותר, העשויה למנוע ממך אסון גדול יותר!

הליכתו של השר איקס

פגשתי השבוע את השר איקס במסדרון הכנסת. החלפנו כמה מילים. התיתי. משהו השתנה אצלו. אני מכיר את איקס מזה כמה שנים. שירתנו יחד בכנסת, עוד לפני שחלם להיות לשר. הוא אדם רגיל, פוליטיקאי מן המניין, די פיקה, אם כי לא חכם גדול. או מה השתנה אצלו?

ניסיתי לגלות את פשר השינוי. התיסרוקת? לא, היתה לו התיסרוקת הרגילה שלו. הלבוש? הלבוש לא השתנה. הפנים? לא גיליתי בהן שום שינוי. איקס התרחק ממני, ואו, לפתע, תפסתי מה העניין. ההליכה שלו השתנתה.

בשנות היכרותנו לא היתה לו הליכה מיוחדת. הוא התהלך כאחד האדם. עכשיו יש לו הליכה אחרת. הליכה רבה-שיבובת. הליכה של איש הרגיל לצעוד בראש "פמליה". איש שמצלמים אותו בצאתו ממכונית-השר, ובהיכנסו למישרד ראש-הממשלה. בקיצור: הליכה של שר.

שמתי לב לתופעה זו פעמים רבות בעבר. אדם מתמנה לשר — והדבר הראשון הקורה הוא השינוי הזה בצורת הליכתו. זה קרה ליגאל אלון. המפקד הצעיר של הפלמ"ח, סמל הנעורים הצבריים, לקה לפתע בצורת-הליכה כבדה, איטית, חשובה. ה-POMOOS באנגלית.

עכשיו זה קרה לידידי איקס. מובן שההליכה הזאת קשורה בשאר סימני-המעמד: מכונית השר, הגנה, הפמליה, הלישכה. סממנים האומרים: השר אינו עוד אחד האדם. הוא מורם מעם.

כל-כך התרגלנו לכך, עד כי זה נראה לנו כדבר מובן מאליו. הדור הצעיר, שנולד במדינה, בוודאי אינו מעלה כלל על רעתו שזה יכול להיות אחרת. שיש מדינות דמוקרטיות כמו דנמארק שבה רוכבים השרים על אופניים. מדינות שבהן מתקשים האזרחים לזכור את שמותיהם של חמישה שרים. מדינות שבהן לא יעלה על דעת כל-יחידקשורת לצטט את דבריו של שר, אם אינו אומר משהו חשוב מאוד — וגם אז רק במיסגרת של כמה שניות, אחרי ידיעות הספורט והפסע.

כאשר קמה המדינה, לא היה כלל ברור איך ייראה מיניסטר יהודי. הוא יכול היה לקבל תואר פשוט — למשל "ממונה", או "מכיר", או "בלר". הוא יכול היה להנהוג בעצמו במכונית פשוטה. הינו מדינה נעה, היה קיים מישור רישמי של צנע, ודרכי-צניעות התאימו בהחלט לאווירת החברה הישראלית בימים ההם. מה גם שרבים מן השרים היו חברייקיבוצים.

אך מישור החליט שזה יהיה אחרת — שתבדיר-הממשלה יישא בתואר המפוצץ "שר", שיהיה ארון לציבור ולא משרת-הציבור.

שיהיו לו דירת-שרד ומכונית-שרד ונהג צמוד ומשרתים אישיים ופמליה צמודה. אולי יימצא היסטוריון צעיר שינסה לברוק איך זה קרה. זה מעניין יותר מנושאים רבים אחרים, שעליהם כותבים עכשיו ספרים מלומדים. עם הרבה מאוד סימוני-מקורות וציטוטי מובאות.

מה גרם לכך שהפוליטיקאים הקטנים של הסוכנות היהודית התנפחו כן-לילה כצפרדעים, התנפלו על השלל של המדינה החדשה, והפכו לקאריקטורות של מיניסטרים של מעצמת-על? אולי נבין אז גם איך הגענו לממשלה בעלת 25 שרים, 25 סגני-שרים (בדרך), 25 נהגי-שרים 25 מזכירות-שרים.

מישפט נגד אלוהים

ריכוז-של-עולם, לאן הגענו? שלחו לי שורה של שאלות, ששימשו יסוד לסידרה של תוכניות-דריו. יהיה זה מעין מישפט נגד אלוהים. כתבה-אישים: "אכזריות, חוסר-כישרון ואי-קיום אפשרי". הגה כמה מן השאלות: מה יש לך נגד אלוהים?

הסבל הוא חלק מן הבריאה — מה משמעות הדבר לגבי טיבו של הבורא? גם אם תתעלם מן האכזריות של אדם כלפי רעהו — מה ביחס לאסונות-טבע כגון רעש-ארמה, בצורת, רעב וכו'? האם אלוהים הוא בעל-בית נפקר? התנ"ך אומר שאלוהים יצר את האדם בצלמו. באיזו מידה נכון ההיפך?

האם אתה סבור כי אלוהים מסתיר את עצמו בכוונה? אם כן, איך?

האם זוהי רוגמה נוספת לחוסר-הרצון האלוהי לעזור, ואלוהים יכול להאשים סרק את עצמו במצב-העניינים?

אם אתה צריך להגיע להתמוטטות-עצבים לפני שאלוהים יואיל בטובו להגיי אליך? כחר בהגדרה המתאימה ביותר לתפיסתך, מנין ההגדרות הבאות של אלוהים: (א) הסבר כלשהו לרברים שאינך מבין, (ב) המתכנן העליון שתיכנן את חייך (ואם כן, איפה הרצון החופשי?), (ג) מישוה שכראי להתלבש למענו, (ד) מגן הנרכאים (באמת? מה קורה באפריקה?), (ה) המאכער העליון, המסדר פרוטקציה לידידיו.

האם יש שיטה לשיטוף אלוהים כסבלותינו? מהי? האם לא היה זה יותר טוב אילו מחק האל הכליכול את סיבלותינו וכאבינו?

לא אני עשיתי את זה, כבוד השופט, זה היה השטן? האם זה באמת פותר את הבעיה?

אם אלוהים ברא את העולם כמו שהוא, עם כל הכאב והסבל הקיים בו, מה אפשר לעשות? לקבל זאת? לשנות זאת? להכחיש זאת?

האם הדת היא חשובה מדי מכדי להשאירה בידי הדתיים? איך-לדעתך, רוצה אלוהים שנתייחס אליו? כשאתה מסתכל בראי, מה אתה רואה שם מאלוהים? ועוד ועוד...

די נועז, מה? מה גיד על זה הוועדה-המנהל של רשות-השירות? האם זה יגרום לסקנדל בכנסת? האם יפטרו את יוזמי הסידרה ומפיקיה?

אל דאגה. כי המדובר הוא בתוכנית של הבי-בי-סי (ערוץ 4), והמפיקים הם כולם נוצרים טובים. היום העיקרי, ג'ראלד פריסטלאנד, סופר רתי, ביקר בשעתו בארץ, ובין השאר ריאיון גם אותי. דיברנו במשך שעות על נושאים אלה. ניסיתי להשיב על כמה מן השאלות, ובסוף תמתי לאימעת על צעמי.

הסידרה שודרה בשמונה המשכים בחודשים האחרונים, ואם מישוה מקוראי העולם הזה באנגליה הקשיב לה, אשמח לשמוע את רשמיו. אחרי התוכנית המקושקשת של הטלוויזיה על החחורית בתשוכה", שהעדיפו את אלוהים על ההרואין ואת בית-

הכנסת על בית-המשועב (נראה כי לגבי רבים מהם, זאת אכן היתה הברירה היחידה), שיכנעה אותי הסידרה הבריטית שאפשר לדבר על הדת גם כאופן אינטליגנטי. זה פשוט. צריכים רק להיות אנגלים.

עול האיש הלבן

ליאון ויזטור, העורך הסיפורתי של כתב-העת הליברלי ניו ריפאבליק (הקהילה החדשה), כתב בעיתון לוס-אנגלס טיימס על יחס המערב לעולם השלישי.

מציאתי כמאמר את הקטע הבא: בוויזטור נתקלים בכל מקום בגישה הקשוחה (כלפי העולם השלישי). אני נזכר בסעודת-ערב חגיגית, שבה תהה בעלי-מישרה ישראלי בקול רם אם היה כדאי לבריטים לצאת מהודו. תמתי איך היה איש זה מגיב אילו השמעתי בקול רם את הדיעה שיציאת הבריטים מארץ-ישראל לא היתה כראית... אותו בעל-מישרה ישראלי "שר? איש השגרירות? מנכ"ל נודר? מייצג תופעה שהפכה לשיגרה. בכל מקום בעולם מודחים כיום נציגי ישראל עם החוגים הימניים, הריאקציוניים והגזעניים. קשה לזכור כיום שעוד לפני דור אחד היה נכון ההיפך. ישראל התפארה בכך שהיא חלוצת הסוציאליזם האוטופי, האנושי, ההר-מאני. הקיבוץ והמושב הוצגו כפאר הגאון הישראלי. שיא-היצירה של הרוח האנושית במאה ה-20. היה מובן מאליו שאנחנו בכל מקום לצד החלשים, הנרכאים והמונצלים. ואם אין זה כך בעיני העולם הערבי, הרי זה רק בגלל מילחמה מצערת, שנכתפה עלינו על-ידי הפיאורלים הערביים.

התנועה הציונית, שקמה בסוף המאה שעברה, בשלהי התקופה הקולוניאלית ובראשית המהפכה האנטי-קולוניאלית בעולם, יכלה להיות אחת מן השתיים: התנועה הקולוניאלית האחרונה של האירופה, או תנועת-השיחרור הראשונה של העולם השלישי. חוששני שכיום נקבע בדיעבד כי הגירסה הראשונה היא הנכונה, וכי הציונים היו אחיהם הקטנים של כובשי-הודו, מתנחלי רום-אפריקה ומשמדיה-אינדיאנים באמריקה. ולא איבדי הציונות קובעים זאת, אלא רווקא מי שמתיימרים להיות רוכרי הציונות הצרופה.

מושל-רמאללה יחליף רשמית עם המושל-לשעבר של חבל-פנג'ב, גנרל ישראלי שישתתף בצערו של גנרל אמריקאי על כי לא כל האינדיאנים נקטלו בעוד מועד, ושגנרי ישראל יביע את צערו על יציאת הבריטים מהודו.

מה מריץ את מירון

ידידי מירון בנבנישתי מתחיל להזכיר לי יותר ויותר את הדוקטור סטריינג'לאב. תחילה יצא לחקור את המצב בשטחים הכבושים. הוא גילה פרטים מאלפים רבים על תהליך הסיפוח, וצייר תמונה שלמה ומפחידה.

ואז קרה לו משהו מוזר — משהו הקורה למרענים בסרטים. הוא שכח כשביל מה התחיל לחקור, והתחיל מרוב התלהבות להגזים. הוא התאהב איכשהו בתהליך הסיפוח, שאותו הוא חקר. מבלי שהרגיש בכך, הפך לתועמלן הראשי של הסיפוח — מבלי לחדול, חלילה, מה להיות איש מתקדם, ליברלי ושחרר-שלום.

בנבנישתי

התיזה שלו, שעליה הוא חוזר עתה בהתלהבות בלתי-מרוסנת, כאשר עיניו בורקות וחיוך של ניצחון על שפתותיו: הסיפוח הוא עובדת מוגמרת. התהליך הוא בלתי-הפיך. אין מה לעשות. אפשר רק לנסות ולדאוג שי-הערבים בשטחים הכבושים יזכו בזכויות אזרחיות.

על התיזה הזאת הוא חוזר עתה עד בוש. באמריקה הוא עובר מעיר לעיר, ומעיתון לעיתון, וגורר אחריו שובל של ניארי סיפוחיסטים, שחריי-שלום לשעבר, שרואים בתורתו את הצידוק המיוחל להצטרף לתהלוכת הימין ולשחות סוף-סוף עם הזרם. בנבנישתי הוא אדם הרבה יותר מדי אינטליגנטי מכדי שלא יבין כי אין שמץ של סיכוי להצננת זכויות-אזרח לערבים בחבלים מסופחים. במיקרה הטוב ביותר הם יהיו שם חוטבי-צעים ושואבזימים. במקרה הרע (והסביר) יותר, הם יגורשו בהמוניהם וכחוקר תולדות הצלבנים, יודע בנבנישתי מה יהיה הסוף הבלתי-נמנע של המדינה במיקרה כזה.

מה מריץ אותו? אולי זוהי מחלה מיקצועית של מדענים, הנגרפים אחרי התיזות שלהם עצמם כפי שקרה לדוקטור סטריינג'לאב מקורי. אולי פשוט נאסם לו להיות במיעוט, והוא מצא לו דרך להצטרף אל הרוב. השטן יודע. כאשר הופיע בתוכנית מבט שני בטלוויזיה, מכר שוב בהתלהבות את התורה הזאת. טוב שמולו עמד רענן וייץ. בלי ברק בעיניים, בשפה פשוטה ועניינית, אמר וייץ מה שצריך היה להיאמר: שאין דבר בלתי-הפיך, שהמתנחלים הם עדיין מיעוט מבוטל בגדה הדרומית הישראלית תתמוטט סופית. הרבה זמן לפני שההתנחלות תגיע לממדים מכריעים. התפתחו, ועכשיו יוצא האוויר. אמר וייץ בקול יבש. זהו בדיוק מה שיקרה גם לתורת בנבנישתי.